

ANOTACE DIPLOMOVÝCH PRACÍ 1996–1997

Tomáš Čurda, Pravěk Pardubicka a raná doba dějinná ve sbírce pardubického muzea, I–III (Brno 1996). I. díl 160 stran, II. díl — soupis lokalit (bez paginace), III. díl — obrazová příloha (60 obrázků a LIV tabulek).

Diplomová práce navazuje na některá díla podobného zaměření, která byla na Katedře archeologie v minulosti úspěšně obhájena. Práce je rozdělena do tří samostatných dílů. V I. dílu se autor zabývá teoretickými problémy osídlení Pardubicka a blízkého okolí v pravěku a rané době dějinné. II. díl obsahuje soupis lokalit, kde jsou základní údaje o lokalitě a příslušný plánec a III. díl tvoří obrazové přílohy vybraných nálezů.

První díl je logicky rozdělen do pěti nestejně obsáhlých kapitol. V úvodu je vymezeno celkové zaměření práce a stručně je stanoven obsah jednotlivých kapitol. Poukazuje na způsob prezentace archeologických nálezů z Pardubicka. Celou studii zaměřuje na poskytnutí základních informací o archeologických nálezech ve sledované oblasti. K tomuto účelu má posloužit především soupis lokalit (II. díl).

Práce si neklade za cíl provést přísnou vědeckou analýzu nálezů, které se nacházejí ve sbírkách pardubického muzea, nýbrž spíše předkládá vědeckopopularizační vyhodnocení stávajících archeologických nálezů z daného regionu. Ty by měly být podkladem pro novou expozici pravěku Pardubicka a též základní informací o stavu poznání pravěku a rané doby dějinné v této oblasti pro nejširší veřejnost a zájemce o archeologické bádání.

Kapitola „Geografie, geomorfologie, přírodní prostředí“ (str. 7–18) je věnována popisu struktury sledované oblasti s poukazem na důležité komunikace od pravěku až po středověk (Trstenická stezka) se sousedním územím. Dále se práce zabývá reliéfem krajiny a výskytem surovin vhodných pro výrobu štiřpané industrie (porcelanit). Poukazuje též na krajinný ráz a výskyt charakteristických živočišných druhů Pardubicka. Zahnutí lokalit, které se nacházejí mimo pardubický okres, je dáno jejich uložením ve sbírce pardubického muzea.

Velmi podrobně je zpracována kapitola „Vývoj muzea a archeologické sbírky. badatelé“ (str. 19–37). V ní je podán chronologický přehled činnosti jednotlivých pracovníků muzea včetně významnějších prací tehdejších archeologů. V závěru této kapitoly jsou zmíněni rovněž badatelé, kteří pocházeli z Pardubicka a nechybí zde ani výhled další archeologické činnosti v nejbližší budoucnosti.

Jádrem diplomové práce tvoří kapitola IV. „Chronologický přehled jednotlivých kultur zastoupených nálezy v regionu“ (str. 38–136). Rozpadá se do deseti podkapitol, z nichž se každá věnuje určitému úseku pravěkých dějin, protohistorii a době slovanské. Každá podkapitola se skládá ze všeobecného přehledu a poté následují vlastní poznatky o sledované oblasti, často v rámci širšího

území východních Čech. (Je otázkou, zda menší počet pravěkých nálezů mohl být zpracován jinou formou. Pouze u lokalit s početnějším nálezovým fondem mohla být provedena podrobnější analýza). Zajímavé jsou poznatky o zdrojích kamenné suroviny pro výrobu štípané kamenné industrie (kunětickohorský porcelanit a rohovec z východočeské křídly).

V uvedeném kontextu se také pojednává o pravěkých komunikacích: za spojnicí mezi východními Čechami a Moravou lze považovat cestu, která vedla proti proudu řeky Svitavy a Loučně, což dokládají archeologické nálezy. Dále existovaly komunikace spojující východní Čechy s oblastmi dolního Slezska a s regionem kutnohorský–čáslavským, což opět prokazuje charakteristika archeologických nálezů. Jako příklady kontaktů s Moravou mohou sloužit nálezy jevišovické (Libčany) a bošácké keramiky (Plotiště nad Labem), stejně jako výbava hrobu nositele kultury se šňůrovou keramikou z Mlékosrb. Vztahy se středními Čechami mimo jiné dokládají nálezy archeologického materiálu fivnáčské kultury až na levém břehu Labe (lokalita Blatné). Ve stejných intencích jsou hodnoceny další úseky pravěku a doby slovanské.

V závěru diplomové práce jsou shrnuty poznatky z předchozích kapitol. Jsou zde též naznačeny další úkoly a badatelské záměry spojené s poznáváním pravěkého a časně historického osídlení sledovaného regionu.

Andrea Matějčková, Kultury se zvoncovitými poháry a se šňůrovou keramikou na Břeclavsku — přírodní prostředí, topografie lokalit, pohřební ritus (Brno 1995). 276 stran, 61 tabulek, 48 map. Díl II — obrazová část, tabulky 1–61, mapové přílohy.

Cílem diplomové práce rozdělené do třech hlavních tematických bloků (— vztah nálezů k vybraným parametrům přírodního prostředí, — otázky pohřebního ritu a analýza inventáře obou sledovaných kultur, — publikace pramenné základny v podobě soupisu a katalogu) bylo komplexní zpracování pramenné základny kultury se šňůrovou keramikou a kultury se zvoncovitými poháry (dále jen KŠK a KZP), snaha o pochopení sídelní struktury společnosti nositelů KŠK a KZP a vnitřního vývoje pozdního eneolitu na Moravě a posouzení vztahů pozdně eneolitických kultur k základním přírodním činitelům v rámci mezostuktury. Za ty považujeme klima, reliéf, půdní pokryv, geologické podloží a vodní síť.

V práci byl shromážděn pramenný archeologický materiál představující ca 20 % celkového fondu KZP pocházejícího z pohřebišť na Moravě. Je zřejmé, že na Břeclavsku, stejně jako na Moravě je zastoupen nejstarší vývojový stupeň KZP — FG I a FG I/II. Tento soubor nálezů je charakterizován především výskytem vysokých (maritimních a epimarinálních) zdobených pohárů. Pro tuto skupinu jsou charakteristické bohaté vybavené hroby. Nejvíce nálezů z Břeclavska, stejně jako z celé Moravy, pochází ze středního období (FG II). Tuto skutečnost můžeme objasnit buď nemožností přesnějšího typologického rozčlenění středního období rozvoje KZP, nebo delším vývojem a stabilizací osídlení spolu s vnitřní kolonizací Moravy. Pro toto období jsou charakteristické nízké zdobené zvoncovité poháry, různé tvary džbánek, mísy a pod. Nejméně zastoupeno, co se týká počtu lokalit, je třetí období vývoje KZP (FG III), avšak s tím rozdílem, že oproti FG I a I/II známe již větší pohřebiště. Toto období lze vymezit absencí zdobeného zvoncovitého poháru a výskytem obvyklé průvodní keramiky. Shromáždila jsem také nepočtený materiál KŠK.

Z území Břeclavska jsem měla k dispozici 7 nálezů pohřebišť KŠK na katastrech 7 obcí, 52 nálezů pohřebišť KZP na katastrech 30 obcí a 25 nálezů sídlišť KZP na katastrech 21 obce.